ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)
της 9ης Αυγούστου 1994 *

Στην υπόθεση C-347/93,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Cour d'appel των Βρυξελλών προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Βελγικού Δημοσίου

και

Boterlux SPRL,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του κανονισμού 1041/67/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1967, σχετικά με τις λεπτομέρειες εφαρμογής των επιστροφών κατά την εξαγωγή στον τομέα των προϊόντων που υπόκεινται σε καθεστώς ενιαίας τιμής (JO L 314, σ. 9), και του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί καθορισμού στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων των γενικών κανόνων για τη χορήγηση επιστροφών κατά την εξαγωγή και τα κριτήρια καθορισμού του ύψους τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 105),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Diez de Velasco, πρόεδρο τμήματος, K. N. Κακούρη και P. J. G. Kapteyn (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. Gulmann
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— το Βελγικό Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τις Régine Orfinger-Karlin και Véronique Laurent, δικηγόρους Βρυξελλών,

— η Boterlux SPRL, εκπροσωπούμενη από τον Claude Magin, δικηγόρο Βρυξελλών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Ξενοφώντα Γιαταγάνα, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Βελγικής Κυβερνήσεως, της Boterlux SPRL και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 24ης Φεβρουαρίου 1994,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 24ης Μαρτίου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 7 Ιουλίου 1993, το Cour d'appel των Βρυξελλών υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του κανονισμού 1041/67/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1967, σχετικά με τις λεπτομέρειες εφαρμογής των επιστροφών κατά την εξαγωγή στον τομέα των προϊόντων που υπόκεινται σε καθεστώς ενιαίας τιμής (JO L 314, σ. 9), και του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί καθορισμού στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων των γενικών κανόνων για τη χορήγηση επιστροφών κατά την εξαγωγή και τα κριτήρια καθορισμού του ύψους τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 105).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Βελγικού Δημοσίου και της Boterlux SPRL, εταιρίας βελγικού δικαίου (στο εξής: Boterlux), σχετικής με τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση επιστροφών για την πώληση βουτύρου εκτός της Κοινότητας.

3 Όπως προκύπτει από τη διαβιβασθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία, στην Boterlux χορηγήθηκαν οκτώ άδειες για την εξαγωγή στην Ελβετία, μεταξύ της 30ής Μαΐου 1968 και της 20ής Σεπτεμβρίου 1968, 396 τόνων λουξεμβουργιανού βουτύρου. Το Βελγικό Δημόσιο κατέβαλε επιστροφές κατά την εξαγωγή όσον αφορά τις τρεις εξαγωγές που πραγματοποιήθηκαν πριν από τις 29 Ιουλίου 1968, ημερομηνία μετά την οποία άρχισε να ισχύει η κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων. Στη συνέχεια, το Βελγικό Δημόσιο αρνήθηκε να καταβάλει επιστροφές για τις μετά τις 28 Ιουλίου 1968 εξαγωγές ισχυριζόμενο ότι δεν είχαν προσκομισθεί αποδείξεις σχετικά με τη θέση του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτου κράτους.

4 Οι διάδικοι δεν αμφισβητούν το γεγονός ότι το εμπόρευμα, ύστερα από την εξαγωγή του, επανεισήχθη σε χώρα της Κοινότητας, εν προκειμένω στην Ιταλία. Οι βελγικές αρχές θεώρησαν ότι ο εξαγωγέας δεν απέδειξε το ότι του ήταν αδύνατο να εμποδίσει αυτή την επανεισαγωγή.

5 Κατόπιν τούτου, η Boterlux άσκησε κατά του Βελγικού Δημοσίου αγωγή. Με απόφαση της 22ας Απριλίου 1988, το tribunal de première instance των Βρυξελλών υποχρέωσε το Βελγικό Δημόσιο να καταβάλει τις επίμαχες επιστροφές για τον λόγο ότι, μολονότι το κοινοτικό δίκαιο απαιτεί τη θέση του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτης χώρας, η Boterlux ήταν άσχετη προς την απάτη που συνιστούσε η επανεισαγωγή του εμπορεύματος σε κράτος μέλος.

6 Το Βελγικό Δημόσιο άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής έφεση ενώπιον του Cour d'appel των Βρυξελλών.

7 Δεδομένου ότι ανέκυψαν προβλήματα ερμηνείας όσον αφορά την προϋπόθεση της θέσεως του εμπορεύματος σε ελεύθερη κυκλοφορία και κατανάλωση εντός της χώρας προορισμού, το εν λόγω δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη σχετική διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Εξαρτάται, σύμφωνα με την ερμηνεία της ισχύουσας εν προκειμένω νομοθεσίας της ΕΟΚ και, ιδίως, των άρθρων του κανονισμού 1041/67/ΕΟΚ και του άρθρου 6 του κανονισμού 876/68/ΕΟΚ η καταβολή επιστροφών από την ελεύθερη κυκλοφορία του προϊόντος εντός τρίτης χώρας;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, καθιστούν οι αρχές που έχουν καθιερωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση 125/75 και με

την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1971 στην υπόθεση 6/71 καθώς και με τις αποφάσεις σχετικά με την καταβολή νομισματικών εξισωτικών ποσών εξομοιωσίμων προς επιστροφές (απόφαση στις υποθέσεις 250/80 και 254/85) τον εξαγωγέα υπεύθυνο για την αντικειμενική εκπλήρωση της υποχρεώσεως, πράγμα που θα απέκλειε την απαλλαγή του για τη μη συμμετοχή του στην απάτη ή για την καλή του πίστη η οποία εξομοιούται σύμφωνα με τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Alain Dutheillet de Lamothe (προηγήθηκαν της αποφάσεως της 27ης Οκτωβρίου 1971 στην υπόθεση 6/71) προς ανωτέρα βία;

2) Είναι δυνατόν η επανεισαγωγή στην Κοινότητα, δηλαδή η μη θέση σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός τρίτης χώρας — ασχέτως του αν υπήρξε ή όχι απάτη — να χαρακτηρισθεί ως γεγονός "απρόβλεπτο", ενώ η κοινοτική νομοθεσία το προβλέπει ως κίνδυνο, δηλαδή ενδεχόμενο ως προς το οποίο η Κοινότητα αυτοπροστατεύεται μέσω των κοινοτικών της κανονισμών;

3) Μπορεί η καλή πίστη του εξαγωγέα να εξομοιωθεί προς περίπτωση ανωτέρας βίας, δεδομένου ότι αυτός μπορούσε να αποφύγει τις συνέπειες της μη θέσεως του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία διασφαλιζόμενος, μέσω συμβατικών ρητρών, ως προς το ότι οι αγοραστές δεν θα εκτρέψουν δολίως το εμπόρευμα από τον επιβαλλόμενο προορισμό (απόφαση 1/68 της 11ης Ιουλίου 1968 — Ορισμός της εννοίας της ανωτέρας βίας — Απόφαση 254/85 της 11ης Νοεμβρίου 1986, σ. 8, σκέψεις 12 και 13);»

8 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθούν οι ασκούσες επιρροή διατάξεις των κανονισμών των οποίων την ερμηνεία ζητεί το εθνικό δικαστήριο.

9 Η κοινή οργάνωση των αγορών στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων θεσπίστηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 804/68 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1968 (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/003, σ. 82).

10 Οι σχετικοί με τη χορήγηση επιστροφών κανόνες καθώς και τα κριτήρια καθορισμού του ύψους τους έχουν προβλεφθεί με τον προαναφερθέντα κανονισμό 876/68.

11 Δυνάμει του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού, όταν η κατάσταση στο διεθνές εμπόριο ή οι ειδικές απαιτήσεις ορισμένων αγορών το καθιστούν αναγκαίο, η επιστροφή είναι δυνατό να διαφοροποιείται ανάλογα με τον προορισμό.

12 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει ότι η επιστροφή καταβάλλεται όταν προσκομισθεί η απόδειξη ότι το προϊόν έχει εξαχθεί εκτός της Κοινότητας και ότι είναι κοινοτικής καταγωγής. Όταν πρόκειται για διαφοροποιημένη επιστροφή, το άρθρο 6, παράγραφος 2, απαιτεί επιπλέον να αποδεικνύεται ότι το προϊόν έχει φθάσει στον προορισμό για τον οποίο έχει καθοριστεί η επιστροφή.

13 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του προπαρατεθέντος κανονισμού 1041/67, που εφαρμόζεται από τις 29 Ιουλίου 1968 στα προϊόντα που εμπίπτουν στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων δυνάμει του τροποποιητικού κανονισμού (ΕΟΚ) 1056/68 της Επιτροπής, της 23ης Ιουλίου 1968 (JO L 179, σ. 28), ορίζει:

«Σε ορισμένες περιπτώσεις, λαμβανομένου υπόψη του ύψους της επιστροφής σε σχέση με το ύψος της εισφοράς, τα χαρακτηριστικά των εξαγομένων προϊόντων ή των αγορών εξαγωγής, τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτούν, ως προϋπόθεση για την καταβολή της επιστροφής, επί πλέον της αποδείξεως του ότι το προϊόν έχει εξαχθεί εκτός του γεωγραφικού εδάφους της Κοινότητας, την απόδειξη του ότι το εν λόγω προϊόν έχει αποτελέσει αντικείμενο εισαγωγής. Το γεγονός της εισαγωγής σε τρίτη χώρα αποδεικνύεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8, παράγραφος 1.»

14 Στο άρθρο 8, παράγραφος 1, απαριθμούνται τα έγγραφα που οι ενδιαφερόμενοι υποχρεούνται να προσκομίσουν εν προκειμένω.

15 Οι διάδικοι της κύριας δίκης διαφωνούν ως προς το ζήτημα αν πρόκειται, στην υπό κρίση υπόθεση, για διαφοροποιημένες επιστροφές. Δοθέντος ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει επιλύσει το πρόβλημα αυτό, πρέπει να εξεταστούν και τα δύο ενδεχόμενα. Στη συνέχεια, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να αποφανθεί επί του σημείου αυτού πριν κρίνει επί της ουσίας.

16 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η Επιτροπή υποστήριξε ότι μπορούσε να αποδείξει ότι επρόκειτο πράγματι για διαφοροποιημένες επιστροφές. Ωστόσο, μια τέτοια απόδειξη έχει σχέση με τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης. Κατά συνέπεια, ο έλεγχός της δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, αλλά σ' αυτήν του αιτούντος δικαστηρίου.

Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος

17 Με το πρώτο σκέλος του πρώτου του ερωτήματος το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1041/67 και το άρθρο 6 του κανονισμού 876/68 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η καταβολή επιστροφής εξαρτάται από την απόδειξη της θέσεως του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της τρίτης χώρας προορισμού.

18 Κατά πάγια νομολογία, το σύστημα των διαφοροποιημένων επιστροφών λόγω εξαγωγής έχει ως σκοπό να ανοίξει ή να διατηρήσει ανοικτές για τις κοινοτικές εξαγωγές τις αγορές των τρίτων χωρών τις οποίες αφορά, η δε διαφοροποίηση της επιστροφής οφείλεται ακριβώς στην επιθυμία να ληφθούν υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε αγοράς εισαγωγής στην οποία η Κοινότητα θέλει να

διαδραματίσει κάποιο ρόλο (βλ. κυρίως τις αποφάσεις της 2ας Ιουνίου 1976, 125/75, Milch-, Fett- und Eier-Kontor, Συλλογή τόμος 1976, σ. 325, σκέψη 5, και της 11ης Ιουλίου 1984, 89/83, Dimex, Συλλογή 1984, σ. 2815, σκέψη 8).

19 Από τη νομολογία αυτή απορρέει ότι το σύστημα διαφοροποιήσεως της Επιτροπής δεν θα είχε λόγο υπάρξεως αν η απλή εκφόρτωση του εμπορεύματος αρκούσε για την παροχή δικαιώματος καταβολής επιστροφής με υψηλότερο συντελεστή.

20 Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 6, παράγραφος 2, του κανονισμού 876/68 απαιτεί να προσκομίζεται απόδειξη για το ότι το προϊόν έχει φθάσει στον προορισμό για τον οποίο έχει καθοριστεί η επιστροφή. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, είναι ανάγκη το εμπόρευμα να έχει εκτελωνιστεί και τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία επί του εδάφους της χώρας προορισμού.

21 Αντιθέτως, στην περίπτωση μη διαφοροποιημένης επιστροφής, που χορηγείται για την κάλυψη της διαφοράς μεταξύ των τιμών των προϊόντων εντός της Κοινότητας και των τιμών που ισχύουν στο διεθνές εμπόριο, το ύψος της επιστροφής δεν καθορίζεται ανάλογα με την αγορά της εισαγωγής για την οποία προορίζονται τα προϊόντα.

22 Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος για τον οποίο το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 876/68 απαιτεί απλώς να προσκομίζεται η απόδειξη ότι το προϊόν έχει εξαχθεί εκτός της Κοινότητας.

23 Πρέπει ωστόσο να εξεταστεί αν τα κράτη μέλη μπορούν να καθιστούν αυστηρότερη την τελευταία αυτή απαίτηση αποδείξεως του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1041/67 (διάταξη γνωστή ως «ρήτρα για την καταπολέμηση της απάτης») δια της απαιτήσεως συμπληρωματικών εγγράφων.

24 Συναφώς, πρέπει κατ' αρχάς να επισημανθεί ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, αποτελεί διάταξη γενικής ισχύος εφαρμοζομένη σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες υφίσταται επιστροφή (βλ. την προπαρατεθείσα απόφαση Milch-, Fett- und Eier-Kontor).

25 Επιβάλλεται, στη συνέχεια, να αναγνωριστεί ότι, σύμφωνα με την πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 1041/67, σκοπός της δυνατότητας που έχει παρασχεθεί στα κράτη μέλη να απαιτούν, πριν από την καταβολή επιστροφών, συμπληρωματικές αποδείξεις είναι η αποφυγή καταχρήσεων.

26 Τέλος, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1041/67, συνδυαζομένου με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, ρητώς επιτρέπεται στα κράτη μέλη να απαιτούν να προσκομίζεται η απόδειξη ότι το προϊόν έχει εισαχθεί σε τρίτη χώρα και, ότι ως εκ τούτου, έχει εκτελωνιστεί και τεθεί σε ελεύθερη κυκλοφορία.

27 Επομένως, είναι δυνατό να απαιτούνται συμπληρωματικές αποδείξεις όταν υφίσταται υπόνοια ή έχει διαπιστωθεί ότι έχουν διαπραχθεί καταχρήσεις.

28 Τούτο ακριβώς συνέβη και όσον αφορά τις περιστάσεις της διαφοράς της κύριας δίκης. Όντως, από την απόφαση περί παραπομπής σαφώς προκύπτει ότι το εμπόρευμα, αφού εξήχθη εκτός του εδάφους της Κοινότητας, επανεισήχθη, μέσω πλαστών εγγράφων, από τη χώρα προορισμού σε χώρα της Κοινότητας.

29 Κατά συνέπεια, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει, σε περίπτωση που θα διαπίστωνε ότι οι εθνικές αρχές απαίτησαν συμπληρωματικές αποδείξεις, αν η Boterlux προσκόμισε όλα τα σχετικά δικαιολογητικά.

30 Επομένως, στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος πρέπει να δοθεί απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1041/67 και το άρθρο 6 του κανονισμού 876/68 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η καταβολή διαφοροποιημένης επιστροφής εξαρτάται κατ' αρχήν από την απόδειξη της θέσεως του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία εντός της τρίτης χώρας προορισμού και ότι τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να απαιτούν, πριν από τη χορήγηση μη διαφοροποιημένης επιστροφής, μια τέτοια απόδειξη όταν υφίστανται υπόνοιες ή έχει διαπιστωθεί ότι έχουν διαπραχθεί καταχρήσεις.

Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος καθώς και το δεύτερο και τρίτο ερώτημα

31 Δεν αμφισβητείται ότι, όσον αφορά την υπόθεση της κύριας δίκης, η επανεισαγωγή του εμπορεύματος στην Κοινότητα πραγματοποιήθηκε κατά τρόπο συνιστώντα απάτη.

32 Με τα υποβληθέντα ερωτήματα, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού αναφορικά με αυτή και μόνη την περίπτωση απάτης, ζητείται να διευκρινιστεί αν ο εξαγωγέας ενός προϊόντος που προορίζεται για τρίτη χώρα στερείται του δικαιώματός του για επιστροφή σε περίπτωση που το προϊόν αυτό έχει επανεισαχθεί στην Κοινότητα κατά τρόπο συνιστώντα απάτη ή αν ο απρόβλεπτος χαρακτήρας αυτής της επανεισαγωγής, η μη συμμετοχή του εξαγωγέα στην απάτη ή η καλή του πίστη του επιτρέπουν να διατηρήσει το δικαίωμά του για επιστροφή.

33 Για να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από την απάντηση στο πρώτο σκέλος του πρώτου ερωτήματος και όπως εξάλλου έχει παρατηρήσει το ίδιο το αιτούν δικαστήριο με το δεύτερό του ερώτημα, ο κοινοτικός νομοθέτης αυτοπροστατεύεται από τον κίνδυνο μιας τέτοιας συνιστώσας απάτη επανεισαγωγής απαιτώντας από τον εξαγωγέα να μπορεί να προσκομίσει την απόδειξη της θέσεως του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία.

34 Στη συνέχεια, πρέπει να διευκρινιστεί ότι, ενόψει του αντικειμενικού χαρακτήρα της υποχρεώσεως της θέσεως του προϊόντος σε ελεύθερη κυκλοφορία, μόνον περιστάσεις ανωτέρας βίας μπορούν να δικαιολογήσουν απαλλαγή. Ως ανωτέρα βία στον τομέα των γεωργικών κανονισμών πρέπει να θεωρούνται περιστάσεις οι οποίες είναι άσχετες προς τον οικείο επιχειρηματία, ασυνήθεις και απρόβλεπτες, των οποίων οι συνέπειες παρίστανται αναπόφευκτες έστω και αν καταβληθεί κάθε δυνατή επιμέλεια (βλ. ως πλέον πρόσφατη απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 1993, C-12/92, Huygen κ.λπ., Συλλογή 1993, σ. I-6381, σκέψη 31).

35 Ακόμα και αν η συνιστώσα απάτη επανεισαγωγή στην Κοινότητα είναι δυνατό να αποτελεί άσχετη προς τον εξαγωγέα περίσταση, γεγονός πάντως είναι ότι αυτή αποτελεί συνήθη εμπορικό κίνδυνο και δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απρόβλεπτο στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων που συνάπτονται για την πραγματοποίηση εξαγωγής για την οποία χορηγείται επιστροφή.

36 Όσον αφορά την καλή πίστη του εξαγωγέα καθώς και τη μη συμμετοχή του στην απάτη, ούτε οι περιστάσεις αυτές μπορούν να ληφθούν υπόψη. Σύμφωνα με πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, και όπως ορθώς έχει παρατηρήσει το αιτούν δικαστήριο στο τρίτο του ερώτημα, ένας εξαγωγέας έχει τη δυνατότητα να διασφαλίζεται, μέσω συμβατικών μέτρων, σχετικά με το ότι οι αγοραστές δεν θα εκτρέψουν δολίως του προορισμού του το εμπόρευμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, σ' αυτόν εναπόκειται να λάβει τις κατάλληλες προφυλάξεις, είτε προσθέτοντας αντίστοιχες ρήτρες στην εν λόγω σύμβαση είτε συνάπτοντας ειδική ασφάλιση (βλ. την απόφαση της 27ης Οκτωβρίου 1987, 109/86, Θεοδωράκης, Συλλογή 1987, σ. 4319, σκέψη 8).

37 Επομένως, στο δεύτερο σκέλος του πρώτου ερωτήματος καθώς και στο δεύτερο και τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση ότι ο εξαγωγέας ενός προϊόντος με προορισμό τρίτη χώρα στερείται του δικαιώματός του για επιστροφή σε περίπτωση απατηλής επανεισαγωγής του προϊόντος αυτού εντός της Κοινότητας, και τούτο παρά τη μη συμμετοχή του στην απάτη ή την καλή του

πίστη, και ότι αυτή η επανεισαγωγή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απρόβλεπτη στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων που συνάπτονται για την πραγματοποίηση εξαγωγής τυγχάνουσας επιστροφής.

Επί των δικαστικών εξόδων

38 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Βελγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με απόφαση της 30ής Ιουνίου 1993, το Cour d'appel των Βρυξελλών, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1041/67/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 21ης Δεκεμβρίου 1967, σχετικά με τις λεπτομέρειες εφαρμογής των επιστροφών κατά την εξαγωγή στον τομέα των προϊόντων που υπάγονται σε καθεστώς ενιαίας τιμής καθώς και του άρθρου 6 του κανονισμού

(ΕΟΚ) 876/68 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 1968, περί καθορισμού στον τομέα του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων των γενικών κανόνων για τη χορήγηση επιστροφών κατά την εξαγωγή και τα κριτήρια καθορισμού του ύψους τους, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η καταβολή διαφοροποιημένης επιστροφής εξαρτάται κατ' αρχήν από την απόδειξη της θέσεως σε ελεύθερη κυκλοφορία του προϊόντος εντός της τρίτης χώρας προορισμού και ότι τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να απαιτούν πριν από τη χορήγηση της μη διαφοροποιημένης επιστροφής, μια τέτοια απόδειξη όταν υφίστανται υπόνοιες ή έχει διαπιστωθεί ότι έχουν διαπραχθεί καταχρήσεις.

2) Ο εξαγωγέας ενός προϊόντος με προορισμό τρίτη χώρα στερείται του δικαιώματός του για επιστροφή σε περίπτωση απατηλής επανεισαγωγής του προϊόντος αυτού εντός της Κοινότητας, και τούτο παρά τη μη συμμετοχή του στην απάτη ή την καλή του πίστη, και ότι αυτή η επανεισαγωγή δεν μπορεί να θεωρηθεί ως απρόβλεπτη στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων που συνάπτονται για την πραγματοποίηση εξαγωγής τυγχάνουσας επιστροφής.

Diez de Velasco Κακούρης Kapteyn

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 9 Αυγούστου 1994.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του τετάρτου τμήματος

Diez de Velasco